

sadibey.com

Yazılar

Farklı Afişler / Farklı İsimler

28 Mart 2009 | Sadi Çilingir | 3 yorum

Sinema bir *halk sanatıdır*, televizyon, video, CD'ler ve devamlarının olmadığı günlerde, karanlık sinema salonlarında filmler topluca izlenirdi. Salonlar şimdi var, tarih boyunca bu salonlar, önceleri gösterim düzeyinden farklılar gösterdi, siyah/beyaz – sessiz filmler önce seslendi, renklendi ve perdeleri boyutları bakımından farklı farklı değişimlere uğradı. Salonlar oldukça büyüktü, önce büyük salonlar *pasta keser* gibi bölünerek otobüs biçimi sinemalara bölündü, sonraları “yeni” yapılan sinemalar salon olarak değil salonlar olarak yapılmaya başladı. Tüm bunlar seyirci için. Peki seyirci ne bekler sinema, filmde. Oyuncusunu görmek ister, sinemanın gelir kaynağını oluşturan seyirci. Eskiden geniş kitleler için sadece oyuncularını vardı filmlerin, sinemayı yapanlar önemsizdi, tanınmazdı. Tanınan perdede güzel / yakışıklı , iyi / kötü, kahraman / hain olarak tanınırlar, hep de öyle kalmaları istenirdi ve bu oyuncuların fotoğrafları şu veya bu şekilde elde edilir, ceplerde taşınır, özel yerlere asılır, gerekirse onlarla konuşulurdu. Sinemada oyuncu... ve oyuncuların isimleri, bazılarına ünvanlar yakıştırılırsa da (“kral”, “sultan” v.s...) isimler unutulmaz. Fakat afiş ve jeneriklerde görülen bu isimler çoğu zaman, o oyuncunun gerçek ismi olmazdı. Gerçek isimler özellikle afişte albenisi olacak şekilde olmalı idi, bunun için yapımcı, oyuncunun kendisi, (varsa) menejeri oyuncuya yakışacak isimler bulurlar.

Oyuncuların gerçek isimlerinin farklı olduğuna dair yazılar magazin basınının zaman zaman ön plâna çıkardığı konulardır, ilginç örneklerde bulunabilir ama oyuncunun zaman zaman, içinde veya aynı anda aynı afiş ve jenerikte farklı isimler kullanma hali başka sinemalarda da var mı bilmiyorum. Nasıl dersenez ilginç bir örnek olarak **Hüseyin Peyda**'yı vermek mümkündür. Önce *Söyleyin Anama Ağlamasın* (Peyda – 1950) peşinden *Mezarımı Taştan Oyun* (Peyda – 1951) ile ilginç bir çıkış yapan ve belirli bir süre özellikle Güney Doğu Anadolu'da fırtınalar estiren, “doğulu kostümleri” ile (biraz da Rudolf Valentino'ya – *The Sheik* / 1921 özenmeli) tipin sahibi olarak, kostümlerine bağlı olarak yaptığı filmlerinde oyuncu olarak **Hüseyin Peyda** adını kullanırken, yönetmen olarak Hüseyin Örmən, yapımcı olarak **Hüseyin Kazasgil** isimlerini aynı afişte kullanmıştır. Aynı afişte (*Dar Sokaklar* – 1958) görülen bu örneğe karşı, zaman içinde değişikliğe bir örnek olarak da, **Suna Pekuysal**'ı gösterebiliriz, 1952'de oynadığı ilk filmi *Can Yoldaşı* (Talat Artemel) **Suna**

Bulaner adı ile jeneriklere girer, bu annesinin evlilik öncesi soyadıdır, sonraki filmlerinde uzun yıllar **Pekuysal** soyadı ile seyirci karşısına çıkacaktır.

Annesi Hadiye Bulaner ise 50'li yıllarda sinemada ve tiyatrodaki çalışmış bir oyuncudur. 1954 yapımı *İstiklâl Harbi (Ruhların Mucizesi)* (Hayri Esen) filminde her ne kadar kaynak kitaplarda oyuncular arasında **Ferda Ferdağ**'ın adı da veriliyorsa da, ilk filmi de olan bu filmde Ferda Ferdağ, afişlerde (ve jenerikte) **Ferda Dumrul** adı ile yer almıştır, ki bu gerçek adıdır. Daha sonraki yıllarda afişlerde Ferda Ferdağ adı ile yer alacak ve bu uzun bir süre devam edecektir. Kardeşi ise ilk filminden itibaren Sevda Ferdağ adı ile afişlerdeki yerini alacaktır. Tiyatro oyuncusu da olan **Gülistan Güzey** oyunculuk faaliyetinin devam ettiği yıllarda gazeteci-yazar Ümit Deniz ile yaptığı evlilik nedeni ile bir ara **Gülistan Deniz** adını kullandı ise de, boşanmasından sonra yine Güzey soyadını kullanmış, diğer evlilikleri sırasında eşlerinin soyadını kullanmamıştır. Güzey için farklı bir daha durum vardır, 1982 yapımı *Gazap Rüzgârı* (Orhan Aksoy) filminin afişlerinde, jeneriğinde ve kaynak metinlerde oyuncu olarak gösterilmesine rağmen, **Güzey** bu filmde oynamamıştır, oynayabileceği rolde oynayan oyuncu Şeref Çokşeker'in adı ise, afiş, jenerik ve kaynak metinlerde yer almaz.

Bir kısım kadın oyuncuların yaptıkları evlilikler nedeni ile farklı soyadları kullandıkları olmuştur ve bu durum afiş ve jeneriklere de yansımıştır. **Muallâ Fırat** yaptığı evlilikler nedeni ile bazı filmlerde **Kavur**, bazılarında ise **Fosforoğlu** soyadını kullanmıştır. Ablası **Belkıs Fırat** ise aynı nedenlerle **Dilligil** soyadını, **Nezahat Tanyeli** ise -yine- **Dilligil** soyadını kullanmıştır. Muallâ Fırat, Renan Fosforoğlu ile evliliğinde, Belkıs Fırat ve Nezahat Tanyeli de Avni Dilligil ile evliliklerinde eşlerinin soyadlarını kullanmışlardır. *Şehir Tiyatroları* oyuncusu, sinema oyuncusu ve de senaryo yazarı **Perihan Çakıl** da evlilik nedeni ile **Tedü** soyadını kullanmıştır. (Süavi Tedü) Uzun oyunculuk döneminin başlangıcında yapımcılıkta yapan **Handan Adalı**, yaptığı evliliklerden biri nedeni ile kendisi gibi oyuncu olan eşi Vedat Karaokçu nedeni ile adını afişlerde **Handan Karaokçu** olarak yazmıştır. İlginç bir örnek olarak karşımıza çıkan bir olay da şudur: Radyolarda söyledikleri türkülerle ünlü *Coşkun Kardeşler* adını kullanan kardeşler Mukaddes Coşkun ve Münevver Coşkun'dan, küçük olan **Münevver Coşkun** filmlerde (*Çakırcalı Mehmet Efe* – 1950 / Faruk Kenç) oyunculuk yaparak sinemaya geçmiş ve bir süre bu çalışmalarını sürdürmüştür, sinemada sonraki yıllarında adı Mine olarak değiştirilerek **Mine Coşkun** (*Ayşe'nin Çilesi* – 1955 / Memduh Ün) olmuştur.

Daha günümüze yaklaşırsak, evlilik nedeni ile soyadı **Mansur** olmadan önce oynadığı filmlerde (Örnek: *Bekle Dedim Gölgeye* – 1990 / Atıf Yılmaz) **Yurdatapan** soyadını kullanan **Lale Mansur**'u; aynı nedenle bir süre **Yücel** olan **Derya Alabora**'yu ve ilk filmi *Gece Yolculuğu* (Ömer Kavur – 1987)'nda **Çamlıbel** soyadını kullanan **Nurseli İdiz**'i sayabiliriz.

Evlilik nedeni ile görülen bu değişikliklerin dışında farklı nedenlerle isim değişiklikleri devam

eder. **Gülşen Bubikoğlu**, ilk filmi *Bitirimler Sosyete*de (Zeki Ökten – 1973) filminde afişlerde **Gülşen Gülşah** adı ile yer alır ama bir filmlik bir olay olarak kalır. Aynı şekilde **Melike Demirağ**, *Arkadaş*’tan (Yılmaz Güney – 1974) önce 1971 yılında oynadığı, babası Turgut Demirağ’ın yönettiği *Üç Kızgın Cengaver* filminde annesinin soyadı Çamay ile **Melike Çamay** adı ile afişlere çıkacaktır. İngiliz asıllı olan ve Kayhan Yıldızoğlu ile yaptığı evlilik nedeni ile değişen soyadı ile **Sonia Yıldızoğlu** olarak filmlerde (afiş/jenerik – *Güneşli Batakılık* – 1977 / Süreyya Duru) yer alan oyuncu sonradan bu kez soyadını değil adını değiştirerek **Suna Yıldızoğlu** olarak çalışmalarına devam edecektir.

Sinemaya ufak rollerle başlayan bir kısım oyuncular başlangıçta, farklı adlar kullandıktan sonra adlarını değiştirerek afişlerde yer alırlar, bunun ilginç örneklerinden biri **Yaprak** adının kullanılmasında olur, bu adı sonradan **Banu Alkan** adını alacak olan oyuncu ile **Tülin Tan** adını alacak oyuncu kullanmıştır. Tülin Tan pek fazla ön plâna çıkmadan bir kısım filmlerde oynamıştır, Banu Alkan ise 1976 da *Taksi Şoförü* (Şerif Gören) filmi ile “adını” kullanmaya başlamış hem de başrole transfer olmuştur Afişlerde / jeneriklerde rastlayacağınız **Elif Ozangil** ile **Anuşka** isimleri aynı oyuncunun adlarıdır.

Ses Dergisi’nin yarışması sonucu sinemaya giren ve *jön-dame*’ın arkadaşı rolleri ile belirli bir dönem filmlerde **Sevil Candan** adı ile yer alan oyuncu sonradan sinemaya ara vererek tiyatro çalışmalarından sonra evlenerek gerçek adı Candan’a eşinin (Başar Sabuncu) adını ekleyere **Candan Sabuncu** adı ile sinemaya dönüş yapmıştır. (Gerçek “kızlık” adı Candan Keresteci).

Ad değişikliklerinde ilginç örneklere rastlanır, oyuncu **Yılmaz Zafer**’in adı oynadığı *Kahreden Gençlik* (Orhan Elmas – 1985) filminin afişlerine **Zafer Yılmaz** olarak yazılmıştır. (Benzer bir durum **Tuncel Kurtiz**’in de başına gelir. *Şeytanın Uşakları* (İlhan Engin – 1964) filminde afişlere soyadı Kurtiş olarak yazılır.)

Oyuncu olarak **Atilla Dinçer** adını kullanan ve ağabeyi Hicri Akbaşı’nın filmlerinde oynayan ama sıra senaryo yazmaya ve yönetmenlik yapmaya gelince (gerçek adı) **Veli Akbaşı**’yı kullanması örneği de değişik bir uygulamadır. Bunun gibi **Memduh Ün** benzer bir uygulamayı yapmak zorunda kalır. Sinema oyunculuğuna ikna edilip, başladığı zaman memur olduğu için gerçek adını kullanamayıp **Turhan Ün** adını kullanan sanatçı, sonradan sinemada yer alınca oyuncu olarak da gerçek adı **Memduh Ün** adını kullanacak, yönetmenliğe geçtikten sonra da ismini sürdürecektir. Ama 1975 yılında yönetmen olarak çektiği *Kadınım* filminde **Turhan Ün** adını yazacaktır, afişlere.

Sinemamızın ilk renkli filmlerinden *Ahretten Gelen Adam*, (1954) yapımcısı da olan **Turgut Demirağ** tarafından yönetilir fakat jenerikte yönetmen olarak **Ömer Turra** adı vardır. (Ömer, Turgut Demirağ’ın -eskilerin deyimi ile, göbek adı imiş- Turra ise babaannesinin küçük iken

kendisine takıp, çağırdığı ismi imiş) Yıllar sonra yapılan bu filmde **Demirağ** kendisine bu adı uygun görmüş. Sözü yönetmenlere getirdiysek, devam etme olasılığımız fazla; **Nişan Hançer** olarak bilinen yönetmenimiz bazı filmlerde (*Zagor Kara Bela > Zagor Kara Korsanın Hazinesi – 1971*) soyadını **Hançeryan** olarak kullanır. Yapımcı / yönetmen **Ömer Aykut Köprüaltı Çocukları (ve Ana Kalbi)** 1953 yapımı filminde **Nuri Ünal** adını kullanır ama Fikret Hakan'ın da ilk filmi olan filmin yönetmeni kaynaklarda her nedense **Renan Fosforoğlu** olarak yer alır. **Yavuz Figenli** de bazı filmlerde soyadını **Özfigen** olarak kullanmış, **Suat Yusuf** da soyadı değişikliği ile ismini **Suat Sonay** şekline çevirmiştir. **Müjdat Saylav** ticari bir takım nedenlerle adını Ertunç'a çevirince **Ertunç Saylav** olmuş; **T. Fikret Uçak** da bir filmi (*Zampara – 1975*) **Tevfik Çobanoğlu** adı ile çekmiştir. **İsmet Soydan** ise yapımcısı da olduğu ve yönettiği *Hesabı Görelim* (1971) filmini **Cevat Sezer** (ki asistanıdır) adı ile afiş etmiştir. Oyuncu olarak filmlerde **Nisan Yönder** adı ile yer alan sinemacımız, sonradan yönetmenliğe geçişinde (evlilik nedeni ile) **Akman** soyadını kullanır. Eski yıllardan gelen bir oyuncu olan **Kayahan Arıkan** melodram tarzındaki filmlerden sonra fantastik filmlere kayınca adını önce **Tancan Akın**'a (*Yedi Kişi Ölecek – 1972*) sonra **Tanzer Akın**'a çevirir. Filmlerin figüran oyuncularından **Ahmet Sert**, yönettiği iki *western* (*İntikam Hırsı -1963 – Belalılar Şehri – 1972*) filminde aslında takma olan bu adını kullandıktan sonra, *çöllerde* (*Çöl Cenneti – 1983*) geçen diğer filminde gerçek adı **Ahmet Sahatlar**'ı öne çıkarır.

Yönetmen olarak **Mehdi Özgürel** adı ile filmler yaparken, oyuncu olarak kimi zaman da yönettiği filmlerde **Metin Zıt** adı ile oynayan ve **Osman Zıt** ile *Zıt Kardeşler* diye bir "ikili" oluşturan grubun ikinci kişisini afişlerde (ve jeneriklerde) **Osman Altınay** olarak görmemiz de mümkündür.

Ahmet Turgutlu veya **Ahmet Kostarika** hatta **Kostarika Ahmet** adlarına afişlerde rastlamamız mümkündür. Bunun gibi **Celal Yonat** adına nadiren rastlanırsa da bir çok afiş ve jenerikte görülen **Arap Celal** çok daha tanındıktır. **Timucin Caymaz** kimi zaman **Timucin Sim** olur, **Selahattin İçsel** de **Selahi İçsel**. **Çetin Başaran**'a daha çok **Tarzan Çetin** olarak rastlarız. Afişlerde önce **Birtane De Santo** sonra **Birtane Altinel** olarak görülen oyuncu sonradan **Birtane Güngör** olur. Misafir oyuncu olarak yer aldığı filmlerde jeneriklerde **Ezel Akay** adını kullanan yönetmen, filmlerinde "anlatan (yöneten) **Ezop**" adını tercih eder. Sonradan *müzik* ortamına geçen **Esmeray**, sinemada olduğu ilk günlerde **Esmeray Saltık** adını kullanmıştır.

Kartal Tibet'in çekmesi gerekirken rahatsızlığı nedeni ile çekememesi üzerine Ahmet Sezerel ile **Muzaffer Hiçdurmaz**'ın çektiği *Kılıbık* (1983) isimli filmin afişlerinde yönetmen adı bulunmaz. (Sadece filmin adı ve oyuncusu Kemal Sunal'ın adı yer alır.) Jenerikte ise Uğur İnan diye bir isim vardır.

Çeşitli nedenlerle oyuncuların zaman içinde veya yönetmenlik – oyunculuk değişikliği içinde

farklı isimler kullanmalarına çeşitli örnekler verdik. Bizim ulaşabildiklerimiz bunlar. Bunlardan başka yoktur demiyoruz, bu şekilde topluca yer aldıkları başka çalışma ben bilmiyorum. Çoğu eski zamanlardaki bu değişimler şimdiki sinema seyircisine bir şey ifade etmeyebilir ama sinemanın bir “anlık tüketim malzemesi” olmadığı düşüncesindeyim.

Bitirmeden önce, bir isim değişikliği değil de bir isim *karıştırılmasından* söz etmek istiyorum. Ahu Tuğba, sinemada ufak rollerle başlayıp kısa sürede popüler olmuş, başrollere çıkmış bir oyuncudur ve gözde olduğu günlerde bir hayli filmde oynamıştır. Benzer isimli bir başka oyuncu Ahu Tuğbay ise çok az sayıda filmde oynamış, **Yılmaz Güney**'in *Arkadaş* filmindeki rolü ile de tanınmıştır. Ahu Tuğba ile bir harf farkı olan Ahu Tuğbay -özellikle- *Arkadaş* filmi nedeni ile birbirine karıştırılmaktadır. *Arkadaş*'ın TV gösterimleri sırasında basında oyuncular arasında Tuğbay yerine Tuğba adı yanlış olarak yer almaktadır. Dilenen odur ki, film künyeleri içinde böyle yanlışlıklar yer almasın, hele kaybolmuş filmler için.

(04 Nisan 2009)

Orhan Ünser

4

“FARKLI AFİŞLER / FARKLI İSİMLER” ÜZERİNE 3 DÜŞÜNCE

Evlilik

3 MAYIS 2010 18:11

Öncelikle bu yararlı bilgi için teşekkür ederim. Site içinde çok yararlı bilgiler var. Hazırlayanların ellerine sağlık.

zevkopat

29 AĞUSTOS 2010 7:04

Elinize sağlık gerçekten okunması gereken bilgiler. Teşekkürler.

Akademi Sanat

30 TEMMUZ 2011 17:38

Akademi Sanat olarak Müjdat Saylav'a ulaşmamız gerekmektedir, nasıl ulaşabiliriz?
Tel: 0216 2012628.